

Treball de Fi de Grau

Grau en Educació Social **2on semestre 2021-22**

Assignatura: Treball de Fi de Grau

Crèdits: 6 ECTS

**Professors/es
responsables
d'àrea**

- TFG Àrea Pedagogia Social i acció socioeducativa: Segundo Moyano
- TFG Àrea Protecció Infància i Adolescència: Gerard Ferrer
- TFG Àrea Diversitats, desigualtats i exclusions: Eva Bretones
- TFG Àrea Diversitat Funcional, Discapacitació i Vida Independent: Míriam Arenas
- TFG Àrea Animació Sociocomunitària: Alejandro Panigua
- TFG Àrea Feminismes i diversitats sexuals: Nizaiá Cassián
- TFG Àrea Atenció i Suport Social: Jordi Planella
- TFG Àrea Polítiques del sofriment i la vulnerabilitat: Asun Pié
- TFG Àrea Política, vida i (des)institucionalització: Brígida Maestres
- TFG Àrea Recerca Aplicada: Ariadna Angulo

Índex

1. Introducció	4
2. Requisits per cursar el TFG, elecció del tema i adjudicació de tutors	5
3. Característiques del Treball de Fi de Grau	7
4. Competències i resultats d'aprenentatge	8
5. Coordinació de l'assignatura i tutorització del TFG	9
6. Modalitats del TFG	10
6.1. Recerca aplicada	Error! No s'ha definit el marcador.
6.2. Assaig	Error! No s'ha definit el marcador.2
6.3. Proposta socioeducativa	Error! No s'ha definit el marcador.2
6.4. Revisió bibliogràfica	Error! No s'ha definit el marcador.3
7. L'avaluació del TFG	13
7.1. Indicacions per a la defensa oral: presentació del pòster.	155
7.2. Criteris d'avaluació	16
8. Recomanacions generals per arribar a bon port.	18
9. La portada del TFG	200
10. Com citar les referències bibliogràfiques	200
11. Bibliografia	22

1. Introducció

Cuando estás enfrascado en un trabajo de escribir, para hacerlo bien tienes que vivirlo: las notas que tomas sobre los libros que lees, los significados que percibes en los sucesos, incluso el modo como ves lo que pasa en la calle.

C. Wright MILLS, Carta a Dwight MACDONALD, sábado 20 de noviembre de 1948.

Sovint hem sentit a parlar, potser fins a la sacietat, que els educadors i educadores socials tenim un ofici àgraf, que es sosté a través d'una certa transmissió oral i que són poques les ocasions en què els professionals d'aquest sector es dediquen a escriure i transmetre part de les seves pràctiques per escrit. Amb l'arribada de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES) ha aparegut una nova assignatura (en algunes universitats la diplomatura en Educació Social ja contemplava la realització d'un treball de fi de carrera per obtenir la totalitat dels crèdits necessaris) que, entre altres finalitats, té la d'iniciar, de forma rigorosa, el futur educador i educadora social en l'escriptura professional i en les pràctiques de recerca.

No és redundant insistir en la idea que els professionals de l'educació social escrivim (així ho heu treballat en diverses assignatures al llarg del Grau) i aquesta praxi pren forma d'informes de seguiment, protocols d'observació, actes de reunions, diaris de centres, projectes educatius de centres, projectes educatius individuals, memòries d'activitat, articles en revistes professionals o acadèmiques, etc. El que moltes vegades queda aturada és la circulació d'aquest saber. Perquè és cert, es tracta d'un saber, d'un saber elaborat a foc lent durant molts anys, però que no surt de la cuina, dels fogons de l'educació social.

Fet i fet la reconversió dels estudis universitaris ja apunta amb claredat (BOE número 260, capítol III, article 12) que la formació teòrica i pràctica que adquireix l'estudiant conclourà amb l'elaboració i defensa d'un Treball de Fi de Grau (TFG) que es realitzarà en la fase final del pla d'estudis i estarà orientat a l'avaluació de competències associades al títol. A través del TFG es pretén que es puguin desenvolupar al màxim les competències associades al títol de Graduat/da en Educació Social, així com mostrar capacitat de reflexió sobre el mateix procés d'aprenentatge i el nostre camp professional i de coneixement.

2. Requisits per cursar el TFG, elecció del tema i adjudicació de tutors.

Aquest apartat de la Guia Docent es dirigeix, especialment, als i a les estudiants que han de matricular el TFG. S'hi descriu el procés de sol·licitud de matrícula del TFG, un **pas previ obligatori** subjecte a unes dates molt determinades per tal que l'estudiant pugui matricular el TFG.

És requisit imprescindible **haver superat 180 ECTS** del Grau en Educació Social, entre els quals necessàriament el **Practicum I** i el **Practicum II**. Es pot cursar de forma simultània el TGF i el Practicum III, però cal preveure que són dues assignatures que demanen una dedicació intensiva.

Per tal de matricular l'assignatura, cal omplir una sol·licitud prèvia en la qual es recollirà la proposta inicial del TFG i l'assignació de l'àrea..

Sol·licitud del treball final de grau d'Educació Social

Abans de matricular l'assignatura cal omplir un formulari de sol·licitud del TFG en el semestre anterior a la matrícula, seguint els passos que s'apunten a continuació. Omplir aquest formulari és obligatori. No es podrà matricular el TFG si no s'ha omplert el formulari, que serà validat pel professor/a responsable de l'àrea corresponent.

PAS 1	Informar-se dels requisits i del contingut de l'assignatura
	Per tal de matricular-se del TFG cal haver superat 180 ECTS del Grau. Entre aquest nombre de crèdits cal haver cursat el Pràcticum I i el Pràcticum II. Es pot cursar de forma simultània el TFG i el Pràcticum III, però cal preveure que són dues assignatures que demanen una dedicació intensiva.
PAS 2	Omplir el Formulari d'Inscripció del TFG
	El formulari d'inscripció del TFG s'ha d'emplenar en el semestre anterior a voler cursar l'assignatura (durant els mesos d'octubre-novembre si es vol cursar en el segon semestre i als mesos de març-abril si es vol cursar en el primer semestre). Els tutors i tutores del Grau informaran dels terminis corresponents a cada campanya. Aquest formulari consta de diferents informacions vinculades amb la proposta de TFG que l'estudiant durà a terme el semestre següent. Aquesta informació es detalla en el mateix formulari i té l'objectiu d'ajudar-

	vos a situar clarament cap a on voleu dirigir el vostre TFG, així com potenciar la reflexió prèvia a l'elecció temàtica i la pregunta que inicia el procés de recerca. El formulari d'inscripció del TFG serà revisat pel professor/a coordinador/a de l'assignatura i classificat en una de les àrees existents a l'assignatura. Aquestes són: 1) Protecció a la infància i adolescència 2) Pedagogia social i acció socioeducativa 3) Diversitats, desigualtats i exclusions 4) Diversitat funcional, discapacitació i vida independent 5) Animació Sociocomunitària 6) Feminismes i Diversitats Sexuals 7) Atenció i suport social 8) Polítiques del sofriment i la vulnerabilitat 9) Política, vida i (des)institucionalització 10) Recerca Aplicada Un cop l'estudiant hagi estat ubicat a l'àrea que li pertoca, el professor o professora coordinadora de l'àrea serà l'encarregada de validar o no la proposta, emetent per escrit a l'estudiant la corresponent autorització per matricular el TFG.
PAS 3	Confirmar la intenció de matrícula. Un cop validat el formulari, l'estudiant haurà de confirmar al professor/a responsable de l'àrea assignada la intenció de matricular el TFG en el semestre següent. Tot i que el fet d'haver emplenat aquest formulari ja indica que es vol matricular el TFG, hi ha estudiants que acaben ajornant la matrícula per a més endavant. Així doncs, és obligatori comunicar que es vol matricular el TFG per tal que el professor responsable de l'àrea pugui gestionar l'assignació del tutor del TFG. En cas de no matricular l'assignatura, caldrà omplir el formulari de nou en la campanya corresponent.

PAS 4	Formalitzar la matrícula del TFG i de la resta d'assignatures Un cop publicades les notes, i abans de formalitzar la matrícula, l'estudiant s'haurà d'assegurar que compleix els requisits. Aquest procediment de sol·licitud, que inclou -tal com s'ha apuntat en els pas anterior- l'autorització de matrícula del TFG, no substitueix el tràmit de matriculació que haurà de fer l'estudiant. Per tant, quan hàgiu rebut la confirmació per part del professor/a responsable de l'àrea, heu de formalitzar la matrícula del TFG i de la resta d'assignatures seguint el procediment ordinari: Tràmits / Matrícula / Matrícula de graus i màsters universitaris.
-------	--

El TFG està organitzat per àrees temàtiques, però a l'hora de matricular l'assignatura només existeix un únic codi: **Treball de Fi de Grau (02.559)**. Un cop matriculada l'assignatura, cada estudiant serà assignat a l'aula d'alguna de les àrees de l'assignatura amb les quals es vincula la seva proposta de TFG.

3. Característiques del Treball de Fi de Grau

El Treball de Fi de Grau té un valor de **6 ECTS**, és individual i el document que es presentarà tindrà un màxim de **25-30 pàgines** (sense comptar imatges, gràfics ni annexos). Excepcionalment, i segons el criteri del tutor o tutora del TFG, el treball podrà tenir una extensió diferent de l'esmentada.

L'assignatura **Treball de Fi de Grau** té una durada d'un semestre. A la part final del semestre s'activa el procés de lliurament, defensa i avaluació del TFG, les indicacions de les quals es mostraran, amb prou antelació, al tauler de l'aula.

L'aula compta amb diferents recursos d'aprenentatge. Cada àrea incorpora també materials específics. Com a suport general per elaborar el TFG es disposa dels llibres següents:

1) Sancho, J. (2016). *Com escriure i presentar el millor treball acadèmic. Guia pràctica per a estudiants i professors*. Vic: EUMO Editorial (2ª Edició).

2) Da Cunha, I. (2015). *El Trabajo de fin de grado y de máster: Redacción, defensa y publicación*. Barcelona: Ediuoc.

Aquests manuals ofereixen orientacions bàsiques a l'hora de fer un treball acadèmic com el que heu de presentar per superar aquesta assignatura. La proposta d'índex de treball acadèmic que mostra el llibre de J. Sancho segueix l'estructura de les publicacions científiques del camp de les ciències socials,

sobretot les que es fan en revistes especialitzades. Aquestes publicacions -com ja coneixeu-, segueixen l'estil APA, l'estàndard elaborat per l'American Psychological Association. És important que conegueu aquest model, però en el TFG no se us exigirà que seguïu fidelment aquest format. Cada TFG determinarà una estructura pròpia que pot coincidir o no amb el model exposat per Sancho. Així, doncs, i tal com veureu més endavant, no és el mateix redactar un treball en el qual es vulguin presentar els resultats d'una recerca bàsica que la realització d'un assaig o un projecte d'intervenció en el camp de l'educació social. Sigui com sigui, recomanem la revisió d'aquest manual de suport, així com altres apartats del manual de Da Cunha que us aniran indicant els professors i professores de les diferents àrees de TFG perquè ofereixen orientacions molt vàlides a l'hora de planificar i redactar un treball acadèmic com el que heu de presentar. A trets generals, els aspectes que cal tenir en compte en tots els TFG són els següents:

- a) Se seguiran els **criteris de citació** que apareixen en aquesta Guia. És obligatori que tots els treballs presentats ho facin seguint aquests criteris. Serà motiu de retirada del treball quan aquest no s'hagi elaborat seguint aquestes pautes.
- b) En cas de realitzar un treball de recerca, els treballs presentats hauran de complir les **normes ètiques bàsiques** de tota recerca. En aquest sentit, és convenient que l'estudiant ho reflecteixi a l'apartat de metodologia fent esment de la reflexió realitzada.
- c) Així mateix, cal evitar qualsevol conducta de **plagi**. L'estudiant haurà de declarar l'originalitat del seu treball quan lliuri la versió definitiva. En cas que es detecti plagi de parts del treball o bé de la seva totalitat, se suspendrà el TFG i es procedirà a l'obertura d'un expedient disciplinari d'acord a la normativa establerta per la UOC.

4. Competències i resultats d'aprenentatge

Les competències que es treballen a través de l'assignatura de TFG són les següents:

- Anàlisi i síntesi.
- Comunicació efectiva a través de diferents mitjans i en contextos diversos.
- Reflexivitat i autocrítica entorn del treball propi i les seves implicacions.
- Adaptació a noves situacions i problemàtiques socials a través de l'aprenentatge permanent.
- Argumentació en valoracions, judicis, crítiques, exposicions o defenses.
- Ús i aplicació de les TIC en l'àmbit acadèmic i professional.

- Identificació i emissió de judicis raonats sobre problemes socioeducatius per millorar la pràctica professional.
- Diagnòstic de situacions complexes que fonamenten el desenvolupament d'accions socioeducatives.

L'estudiant podrà assolir altres competències més específiques en funció de la temàtica en què se centri el seu TFG. Així mateix, se cerquen els següents resultats d'aprenentatge:

- Iniciar als estudiants en la pràctica d'una **recerca** bàsica.
- Adquirir les **capacitats analítiques i metodològiques** que aquesta pràctica requereix.
- Dur a terme un treball **empíric** articulat a través d'un marc teòric.
- Produir coneixement teòric que clarifiqui aspectes de la pràctica professional dels col·lectius amb els quals treballa l'educador social així com els contextos de l'acció socioeducativa.
- Contribuir al desenvolupament de la professió creant algun tipus de coneixement en el camp de l'educació social.

Pensem, en definitiva, que **un TFG ha de servir perquè l'estudiant sigui capaç de fer aportacions significatives i rellevants en el camp de l'educació social, a partir del seu recorregut acadèmic pel Grau.**

5. Coordinació de l'assignatura i tutorització del TFG

La figura del/ de la **professor/a responsable del TFG** de cada àrea assumeix la coordinació del desenvolupament general de l'assignatura. En ella recau la funció de coordinar els i les professors/es-tutors/es que dirigeixin el TFG, comunicar les informacions generals que afectin al grup d'estudiants de l'aula pel desenvolupament correcte de l'assignatura, organitzar l'acte acadèmic de la defensa del TFG, etc.

Cada estudiant té assignat un/a **professor/a-tutor/a** que el guiarà al llarg del procés de realització del TFG. Aquest/a professor/a serà el Tutor/a del TFG i realitzarà les funcions següents:

- Ajuda l'estudiant a concretar l'estructura del TFG.
- Ajuda l'estudiant en l'elaboració del TFG partint de la proposta que l'estudiant s'ha marcat i ha elaborat.
- Orienta l'estudiant en la recerca d'informació i elaboració del marc teòric (bibliografia, conceptes, orientació teòrica, estudis previs, etc.).
- Ofereix assessorament en els aspectes metodològics per a la realització del TFG.

- Assegura que l'estudiant tingui en compte tots aquells aspectes vinculats amb la perspectiva ètica de la recerca, sobretot pel que fa a la necessitat de mantenir l'anonimat de les persones que hagin participat en la recerca d'acord a la llei de protecció de dades.
- Vetlla pel compliment del pla de treball acordat amb l'estudiant.
- Corregeix els esborranys i lliuraments previs del TFG.
- Avalua el TFG, que es correspon amb el 50% de la qualificació final de l'assignatura.

6. Modalitats del TFG

Una qüestió fonamental a l'hora de pensar en la proposta de TFG té a veure amb el tipus de treball que es vol fer i el format que se seguirà. D'entrada, la UOC preveu la realització de dos tipus de treballs:

- Els **TFG professionalitzadors**. Es tracta de treballs orientats a descriure, analitzar, valorar o plantejar solucions i/o propostes socioeducatives a situacions o problemes vinculats amb la pràctica professional, en un o més àmbits ocupacionals del camp de l'educació social.

- Els **TFG de recerca**. Es tracta de treballs orientats a la iniciació o l'aprofundiment a la recerca bàsica o aplicada, orientats a obtenir i analitzar dades i/o informació o bé a resoldre problemes o plantejaments científics, que poden ser emmarcats en un o més àmbits disciplinaris.

En el nostre camp, no sempre podem delimitar amb claredat les fronteres d'ambdós tipus de treballs. Molts treballs de recerca tenen un clar component professionalitzador. Una de les decisions importants a prendre té a veure, doncs, amb l'**estructura del treball**, que obliga a seguir uns criteris homogenis, especialment en els aspectes formals, per aconseguir la coherència, cohesió i comprensió del text. És important tenir clara l'estructura abans de començar a redactar el text, sobretot pel que fa als grans apartats, que condicionaran el vostre pla de treball, és a dir, com organitzareu la feina seguint uns terminis per a la realització de cada apartat.

Les orientacions que s'ofereixen a continuació procedeixen de diferents fonts, però us emplacem a revisar la *Guia per millorar les competències lingüístiques i comunicatives en l'àmbit acadèmic i professional* confeccionada per totes les universitats catalanes. El recurs es coneix amb el nom d'**Argumenta** i trobareu tota mena de consells que us seran molt útils per a la realització del vostre TFG. El trobareu en aquest enllaç: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/

Portar a terme una recerca significa que es vol donar resposta a una pregunta concreta per mitjà de determinats procediments i tècniques. Per bé que les modalitats de TFG poden ser diverses, totes han de partir de la **formulació d'un**

problema o una pregunta de recerca. Sovint, aquesta pregunta surt dels qüestionaments que s'originen en la mateixa experiència professional -en cas de treballar en el camp de l'acció social i educativa- o de la revisió bibliogràfica, una tasca que caldrà fer de forma metòdica i exhaustiva. D'una manera o altra, s'espera que l'estudiant aporti **coneixement** al camp de l'educació social.

Qualsevol procés de recerca implica la realització de diferents tasques:

[1] Determinar el problema, formular la pregunta d'investigació o els objectius de la recerca.

[2] Dissenyar la investigació: especificar els recursos, decidir les tècniques i mètodes d'acord amb les característiques del treball.

[3] Documentar-se i recollir dades: saber què han fet altres autors en relació amb el problema d'investigació (revisió bibliogràfica) i dur a terme activitats a través de les tècniques de recerca per obtenir les dades.

[4] Analitzar i interpretar les dades.

[5] Presentar els resultats de la recerca.

Abans de portar a terme aquestes tasques, cal fer un bon **disseny del TFG**. En primer lloc, doncs, heu de **decidir l'objecte d'estudi**: què voleu analitzar i concretar uns objectius. En segon lloc, heu de tenir en compte els **plantejaments teòrics** que seguireu. Finalment, heu de decidir els **procediments de recerca** que emprareu per obtenir les dades que haureu d'analitzar.

No tots els TFG preveuen realitzar recerques basades en l'evidència i, per tant, no sempre es volen obtenir dades per ser analitzades després. Un treball teòric, per exemple, pretén desenvolupar una tesi o discutir un tema dialogant amb els plantejaments que fan altres autors. Ho desenvoluparem més endavant al parlar de l'assaig. En qualsevol cas, és important que us feu algunes preguntes, tal com es recullen en la taula següent. En iniciar el semestre se us demanarà el **lliurament d'una fitxa** on heu d'exposar la vostra proposta de TFG.

A continuació presentem una descripció breu dels diferents tipus de TFG que podeu fer. Són orientacions per a situar la vostra proposta de TFG i, en cap cas, són opcions tancades:

6.1. Recerca aplicada

Entenem per recerca el resultat d'un procés d'indagació sobre un tema, guiat per una pregunta de partida. La recerca ha d'arrencar del coneixement previ sobre l'estat de la qüestió de la temàtica escollida i estructurada en una bastida teòrica i conceptual (marc teòric). Per donar resposta a aquesta pregunta, dissenyarem una metodologia que descrigui un procés sistemàtic de recollida de dades i orientat a donar resposta a la nostra pregunta. Després de l'anàlisi també sistemàtica de les dades elaborades, les conclusions recolliran el resultat de tot aquest procés, així com les principals respostes a l'interrogant de partida. El principal objectiu de la recerca ha de ser contribuir a enriquir el coneixement en el camp de l'Educació Social, ja sigui a través de noves perspectives, nous estudis de cas o sobre temàtiques sobre les quals no s'ha investigat prèviament.

6.2. Assaig

Amb l'objectiu d'aportar reflexió a la pràctica professional de l'Educació Social, la modalitat de TFG en format assaig consisteix en el desenvolupament reflexiu d'una temàtica/problemàtica específica (pertanyent o rellevant al camp professional) que s'expressa dins de l'amplitud i limitacions que ofereixen el llenguatge escrit i la lògica argumentativa. En aquest sentit, els TFG d'aquesta modalitat -més que qualsevol altra-, emergeixen del propi escenari del llenguatge que possibilita aquesta artesia del pensament i l'escriptura en la seva conjunció vital: una idea sorgeix, s'escriu i, després d'aquest mateix acte, es torna a pensar. A tot moment, ens travessa el cos, va agafant forma i requereix d'altres referents, els propis de la vida, la pràctica i l'experiència, i els aliens, de la teoria, la literatura, la pintura o la música, la premsa, o qualsevol que ajudi a l'expressió, a l'argument, a la continuïtat de la descripció. Lògicament, aquestes referències es tornen pròpies en el propi procés del seu ús i elaboració. A l'inici, una inquietud, un voler dir, un voler pensar en veu alta; al final, un tancament i una nova obertura.

6.3. Proposta socioeducativa

L'elaboració de Projectes Socials neix com a conseqüència del desig de transformar la realitat en la qual estem inserits. S'orienta a la resolució de problemes amb la finalitat d'intentar satisfer les necessitats bàsiques de les persones i les societats. Però, per què es desitja fer una intervenció en un context determinat? És important tenir clares dues qüestions abans de començar a dissenyar una proposta socioeducativa. D'una banda, des de quina perspectiva o model teòric volem plantejar l'acció socioeducativa. Per una altra, quin és el diagnòstic inicial de la situació. De fet, aquestes dues qüestions seran centrals en el TFG de proposta socioeducativa a tal punt que l'objectiu principal del nostre treball serà l'anàlisi de la realitat sobre la qual volem plantejar la nostra proposta.

6.4. Revisió bibliogràfica

Revisar és, segons el diccionari (IEC, 2019), examinar alguna cosa per detectar-ne i corregir les possibles errades, però també significa examinar quelcom per assegurar que es compleixen els requisits necessaris. Per tant, un article de revisió remet a comprovar alguna cosa en relació amb un tema concret.

Un article de revisió és, segons Icart i Canela (1994) “*un estudio detallado, selectivo y crítico que integra la información esencial en una perspectiva unitaria y de conjunto*” (Guirao-Goris, Olmedo Salas i Ferrer, 2008: p. 4). Per a Arbey i Upegui (2011), els articles de revisió, les revisions o els *review* (en anglès) són també estudis o investigacions que responen a un o alguns interrogants en relació amb un tema o un problema, de manera que aquests estudis analitzen i sintetitzen un volum molt important d'informació per tal d'arribar a una conclusió. Proporcionen una valoració crítica dels estudis publicats i poden aportar conclusions importants a partir de la revisió crítica d'aquests estudis (Merino-Trujillo, 2011). Les revisions sistemàtiques “*son investigaciones científicas en las cuales la unidad de análisis son los estudios originales primarios*” (Soria i Navarro, 2013: p. 68). Així doncs, un article de revisió és un tipus d'estudi que, sense ser una investigació original, proporciona informació sintètica i actualitzada en relació amb una temàtica.

El treball de revisió, doncs, té com a finalitat “*examinar la bibliografia publicada anteriorment y situarla en cierta perspectiva*” (Day, 2005: p. 158). No es tracta només de veure què s'ha publicat sobre un tema, sinó que també s'ha de contextualitzar.

7. L'avaluació del TFG

El TFG exigeix l'elaboració d'un treball de llarg recorregut. En cada àrea es decidirà si cal fer lliuraments parcials obligatoris. A fi d'ajudar en la planificació del treball, es poden establir diferents terminis al RAC per tal que els tutors puguin fer un seguiment adequat del TFG, més enllà que ambdues parts (tutor i estudiant) acordin un calendari de treball adaptat a les necessitats de cada estudiant. El seguiment i avaluació del procés de treball forma part d'un dels criteris d'avaluació del TFG.

El TFG rebrà una primera valoració del tutor/a en la qual es decidirà si l'estudiant pot fer la defensa pública del seu treball. En cas que hi hagi desacord (per exemple, si l'estudiant manifesta la seva voluntat de presentar el treball en contra del criteri del seu tutor), el TFG serà també avaluat pel professor/a responsable de l'assignatura (PRA). Un cop el PRA hagi revisat el treball, i sempre abans de les dates fixades per a la realització de la defensa pública del TFG, es prendrà una decisió final, conjuntament amb el tutor/a, a l'hora de determinar si l'estudiant pot realitzar o no la defensa del seu TFG.

El Treball de Fi de Grau serà avaluat pel tutor/a del TFG i els membres del tribunal, compostat, a més del tutor/a del TFG, pel professor/a responsable de l'àrea i un tercer membre escollit entre la resta de tutors/es de l'àrea o professors/es col·laboradors/es del Grau. El TFG requerirà la realització d'una defensa pública amb el suport d'un pòster. S'informarà de les característiques i organització d'aquest acte acadèmic en les dates prèvies del lliurament del TFG.

Es preveu adoptar diferents tipus de mesures a l'hora de realitzar les defenses públiques dels estudiants residents a l'estranger o que requereixin d'una atenció especial degudament justificada. Aquests casos es resoldran de forma personalitzada.

A l'hora de **lliurar el TFG** caldrà seguir el passos següents:

1- Penjar el TFG en format pdf a l'espai de lliurament d'activitats de la vostra aula (RAC).

2- Enviar una còpia en pdf per correu electrònic tant al tutor/a del TFG com al professor/a responsable de l'àrea.

La nota final del TFG sortirà de l'encreuament de l'avaluació que faci el tutor o tutora del TFG i el tribunal i/o Comissió Avaluadora d'acord als criteris d'avaluació que es recullen en aquesta Guia (veure "Criteris d'Avaluació").

El tribunal del TFG avalua el treball presentat en la seva globalitat i tindrà especialment en compte els elements següents per determinar la nota:

- La lògica de la totalitat del TFG.
- La coherència entre les diferents parts.
- Les aportacions del TFG al camp de l'educació social.
- La pertinença i la novetat de les propostes concretes fetes per l'estudiant.

El TFG serà presentat de forma presencial¹. En cas que s'hagi de fer de forma virtual, la presentació serà sincrònica a fi de poder mantenir una discussió amb els membres del tribunal. La presentació del TFG es farà, tal com s'ha apuntat abans, mitjançant un pòster.

¹ Arrel de la situació acadèmica actual producte de la pandèmia de la COVID-19, i per decisió del Vicerectorat de Docència i Aprenentatge atenent les mesures sanitàries de les autoritats competents, durant el curs 2021-2022, les presentacions i defenses del TFG seran virtuals, en formats sincrònics o asincrònics. Aquest darrer aspecte es notificarà oportunament en els Taulers de les aules de TFG.

7.1. Indicacions per a la defensa oral: presentació del pòster².

Per a la presentació del TFG a l'acte de defensa, els estudiants hauran de realitzar i portar imprès un "pòster" el dia i l'hora assignats amb els següents requeriments:

- Un pòster o cartell, que s'entén com la representació d'una informació feta en un paper per a ser enganxat a una paret o plafó. En termes generals, es tracta d'una composició d'imatge i text que sol emprar-se per comunicar al "lector" els resultats d'una recerca, un treball acadèmic o qualsevol altre tipus d'informació. Els pòsters o cartells acostumen a exposar-se en un espai obert al públic per tal que els autors puguin respondre les preguntes de qualsevol persona interessada en el tema que s'hi exposa. Aquest acostuma a ser un format habitual de comunicació científica en congressos i actes acadèmics a fi de facilitar l'exposició del màxim nombre de recerques i treballs entre els diferents participants. En el cas de les defenses de TFG, la composició del pòster es realitzarà a efectes de comunicar als avaluadors del TFG els aspectes fonamentals del treball. Per a més informació, podeu consultar la guia de competències lingüístiques [Argumenta](#) i/o el següent [tutorial](#).
- El pòster es pot realitzar en diferents suports informàtics, com ara, Word, Power Point, Prezi, i haurà de reflectir, com apuntàvem abans, els elements principals del TFG pel que fa al seu plantejament, la metodologia emprada, els principals resultats obtinguts i les implicacions pràctiques - si escau- per a l'exercici professional de l'educació social.
- La impressió del pòster, que ha de tenir com a mínim una mida DIN A1 (Alt x Ample: 841mm x 594 mm), es pot fer en blanc i negre sense textures especials (setinats, etc.). S'acceptaran impressions en color -que en cap cas són obligatòries- si els estudiants ho consideren oportú.

Els estudiants disposaran d'un plafó per tal de penjar el seu pòster el dia de la defensa. La universitat proporcionarà els adhesius (blister, blu-tack o cinta adhesiva) per poder-ho fer.

La presentació dels pòsters es distribuirà en franges horàries de dues hores. Es realitzaran dos torns al matí (de 9:30h a 11:30h i de 12h a 14h) i dos torns a la tarda (de 15:30h a 17:30h i de 18h a 20h) en els dies que oportunament s'indiquin. Les defenses es porten a terme, normalment, en els dies posteriors a l'últim torn de les proves finals. Cada estudiant, d'acord al sistema d'organització de cada àrea, realitzarà la presentació en una de les franges horàries. Es preveu

² Aquest pòster es presentarà igualment durant el curs 2021-2022, i es lliurarà en el moment previ a la defensa i presentació en un format pdf al tutor o tutora del TFG i al professora o professora responsable de l'àrea.

que diferents companys de l'àrea coincideixin en un mateix torn. Durant aquest temps, l'estudiant romandrà al costat del seu pòster a fi de respondre les preguntes que plantegin els seus avaluadors. No cal preparar una presentació prèvia, sinó que es respondrà a les preguntes que es facin a fi de poder mantenir una discussió del treball. L'acte serà públic. Podran assistir altres professors i companys del Grau, que podran fer també preguntes sobre el treball, així com familiars i acompanyants.

7.2. Criteris d'avaluació

L'avaluació del TFG, incloent la defensa oral, es farà tenint en compte els criteris que s'apunten en la graella següent:

Criteris d'avaluació		Qualificació (0-10)
Defensa (15%)	Capacitat d'expressió oral - 30% Capacitat de comunicació i habilitats interactives. Ús de vocabulari adequat, construcció correcta de les frases, claredat de l'exposició i les respostes.	
	Domini conceptual - 30% Domini del contingut, plantejament teòric rigurós, solidesa argumental, coneixement dels referents teòrics, etc.	
	Capacitat d'anàlisi i reflexió crítica - 30%	
	Creativitat en el format de la presentació del pòster - 10% El pòster és entenedor. Recull l'esquema dels aspectes més rellevants del TFG i no presenta errors de forma ni de contingut.	
	Qualificació Defensa Oral	
Aspectes formals (20%)	Presentació formal del TFG - 10% El treball s'ajusta al format que es demana (per ex., portada, índex, introducció, desenvolupament amb jerarquització de títols i subtítols que ajuden a identificar les parts del treball, conclusions, bibliografia i annexos).	
	Estructura del TFG adequada als objectius marcats - 30% El treball avança amb ordre i segueix un fil lògic: una part situa clarament el tema; una altra el desenvolupa, i una altra resumeix i planteja les conclusions.	

	Qualitat de la redacció del treball (estil) i de l'ortografia - 40% Les idees estan ben estructurades en paràgrafs i apartats, la terminologia és adequada al llenguatge d'especialitat, el lèxic s'utilitza amb precisió, s'eviten les frases massa llargues i buides de contingut, les seqüències del text són entenedores i adequades, el text segueix les normes gramaticals, no conté errors ni faltes de picatge.	
	Ús de les fonts d'informació - 15% L'autor fa un bon ús de les fonts: demostra capacitat de síntesi; fa un tractament honest de la informació; cita i referencia adequadament.	
	Bibliografia elaborada seguint els criteris marcats a la Guia del TFG - 5%	
	Qualificació aspectes formals	
Aspectes qualitatius i de contingut del TFG (60%)	Claredat i rigor en el desenvolupament del TFG - 20% L'autor desplega el tema del seu treball amb capacitat crítica i amb arguments consistents. Els continguts són rellevants.	
	Fonamentació teòrica i conceptual rigorosa - 20%	
	Rigor en el tractament de les dades i/o desenvolupament metodològic del TFG - 20%	
	Originalitat de les idees i/o propostes pràctiques aportades per l'estudiant - 20%	
	Les conclusions són clares i responen als objectius plantejats en el TFG - 20%	
	Qualificació contingut TFG	
Seguiment tutorial (5%)		
QUALIFICACIÓ FINAL (amb defensa)		

QUALIFICACIÓ FINAL (sense defensa) Aspectes formals: 20% Aspectes contingut: 75% Seguiment tutorial: 5%	
--	--

NOTA:

- AQUELLS TREBALLS QUE PRESENTIN FALTES D'ORTOGRAFIA, EXPRESSIÓ ESCRITA O DEFICIENT O ERRADES SINTÀCTIQUES I GRAMATICALS, SERAN RETIRATS I, PER TANT, NO PASSARAN A LA FASE DE LA DEFENSA PÚBLICA DEL TFG.

- ÉS POTESTAT DEL PROFESSOR/A-COORDINADOR/A DE L'ASSIGNATURA RETIRAR UN TFG DE LA DEFENSA PÚBLICA SI NO REUNEIX ELS CRITERIS MÍNIMS D'AVUACIÓ.

8. Recomanacions generals per arribar a bon port.

Encetar la navegació del TFG per territoris desconeguts demanarà de l'estudiant que desplegui múltiples estratègies amb la finalitat d'arribar al destí que s'havia marcat. No es tracta que navegui sol, malgrat que passarà moltes hores en solitari davant dels papers, de les notes, dels llibres, revisant dades, fent entrevistes, recollint informacions variades, etc. El guiatge del tutor és fonamental, però no suficient. El TFG requereix un esforç important per part de l'estudiant, que sovint –si no es fa de forma ordenada i ben mil·limetrada– no obté els resultats esperats. És per això que, en forma de llistat, volem compartir amb vosaltres algunes recomanacions per fer més fructífer el vostre treball.

1- El tema: el tema que hagi triat t'ha d'interessar realment, n'has d'estar plenament "enamorat", perquè et passaràs hores i més hores donant-li voltes. El TFG arriba a formar part de les vostres vides i val la pena estar-ne convençut.

2- La metodologia del treball personal: en els diferents manuals existeixen mil i un detalls de com fer una recerca, però molt poques vegades hi ha explicacions i recomanacions al voltant del que s'anomena el treball intel·lectual. El TFG és una veritable posada en joc del treball intel·lectual. Una de les recomanacions és tenir molt definit el procés de treball que seguireu (començar a treballar fort des del primer dia, disposar els materials de forma molt ordenada, ser molt precís amb la recollida d'informació, etc.). Una recomanació fonamental és que

comenceu a escriure des del primer dia. Escriure és la millor manera de posar ordre a les vostres idees i sintetitzar.

3- El plaer de la lectura: quan arribeu al Treball de Fi de Grau ja heu llegit molts textos entre materials didàctics (que tenen la categoria de documents científics), articles o llibres. Sovint l'estudiant de TFG fa taula rasa i oblida tot aquest llegat de lectures. És important incorporar-les a la vostra feina (tot i que està clar que no poden ser les úniques lectures). Però el plaer de la lectura (que d'entrada és imprescindible) també pot arribar a ser el nostre principal enemic. Quantes referències podem trobar sobre infància en risc? I si les cerquem en anglès? Està clar que el plaer de la lectura ha de poder tenir un límit, hem de poder dir: fins aquí arriben les meves lectures.

4- El Taller de Pedagogia: la producció del TFG pot arribar a tenir la categoria d'una obra que sorgeix d'un taller artesanal. Possiblement no cal crear aquest espai físic del taller (tot i que disposar d'un despatx amb una taula on tenir classificada i organitzada la informació que fem servir ens ajudarà molt), però cal treballar com si fóssim artesans. Artesans de la paraula i per tant escrivint, redactant. Això ens pot exigir disposar d'un quadern de notes (si voleu de Bitàcola) on anar anotant aquells pensaments i idees que estiguin relacionades amb tot el que té a veure amb el tema que estem treballant. Les idees no esperen a sortir quan estem asseguts davant l'ordinador sinó que tenen vida pròpia i fan acte de presència en el moment menys esperat. Nosaltres hem de ser hàbils per captar-les, hem d'estar preparats per prendre'n nota.

5- Planificar i dimensionar la nostra feina: marcar les fites del projecte és fonamental, perquè les temptacions de deixar-lo poden ser grans. Caldrà seguir (només serà un semestre) un acurat pla de treball, marcant-se petites fites setmanals a assolir.

6- Proactivitat de l'estudiant: el model d'assignatura que impulsem concep l'estudiant com un subjecte autònom, amb capacitat plena per prendre decisions al voltant del seu TFG. Això vol dir que ha de ser ell qui tiri endavant el projecte de TFG (amb el suport, orientació i tutorització per part del professor que té assignat).

Seguir aquests petits consells pot ajudar a arribar a bon port al final del TFG.

9. La portada del TFG

El TFG ha de tenir una portada on hi ha de figurar necessàriament:

- **Títol del TFG** (la mida mínima és 20, majúscula, negreta)
- **Treball Fi de Grau** (lletra mida 18, majúscula, negreta)
- **Autor** (lletra mida 14, majúscula, negreta)
- **Tutor** (lletra mida 12, majúscula, negreta)
- **Àrea del TFG** (lletra mida 12, majúscula, negreta)
- **Any** (lletra mida 12, majúscula, negreta)
- De forma opcional hi poden figurar **fotografies**
- Universitat Oberta de Catalunya (**UOC**)
- Grau en Educació Social

10. Com citar les referències bibliogràfiques

Les cites bibliogràfiques han de seguir la Normativa APA. Així mateix, us emplacem a consultar els recursos de la Biblioteca de la UOC per a citar les referències bibliogràfiques correctament.

Amb l'objectiu que aprengueu a referenciar les cites en el cos de text, us oferim algunes orientacions bàsiques:

Referències en el cos de text

- Dins del text, hi ha dues maneres de referenciar les obres dels autors. Es pot indicar el cognom de l'autor i l'any entre parèntesi com es mostra en el següent exemple:

La antropología es la disciplina consagrada al estudio de la condición humana. Ahora bien, como afirma Claude Lévi-Strauss (2000) en su ensayo *Raza y Cultura*, esta humanidad se presenta a nuestros ojos de forma extremadamente diversa.

O posant entre parèntesi el cognom del/s autor/s i l'any, separat d'una coma. Si l'obra té més de tres autors, s'escriu el cognom del primer autor seguit de et. al.. Ambdós casos els podem veure amb el següent exemple:

La Educación Social es una profesión que se ha ido construyendo a lo largo del tiempo a partir de oficios que respondían a prácticas y modelos educativos desarrollados en múltiples ámbitos de actuación (Martínez, 1993; Amorós et al., 1994). En realidad, se trata de una profesión en constante crecimiento (...).

- Les cites directes breus dins del text (fins a 40 paraules), s'inclouran entre cometes -cometes volades ("..."), o baixes («...»)-en el mateix paràgraf i, entre parèntesi, apareixerà el cognom/s de l'autor/s, coma, any, dos punts i pàgina. Exemple:

Molts comentaristes es limiten a desacreditar l'anarquisme tatxant-lo d'utòpic i primitiu, incompatible amb les realitats d'una societat complexa: "no obstante, en momentos concretos hay toda clase de razones para desarrollar, en la medida en que lo permita nuestro entendimiento, una plasmación específica de esa tendencia determinada del desarrollo histórico de la humanidad, adecuada a las tareas del momento" (Chomsky, 2008: 20-21), on sempre planeja el problema d'alliberar a l'ésser humà de l'explotació econòmica i l'opressió política i social (...).

- Les cites extenses (més de 40 paraules), es realitzaran en un paràgraf a part sense cometes. Aquest tindrà un marge més gran (a dreta i esquerra) i un tamany menor de lletra que el que s'utilitza en el text. En l'exemple següent es pot veure també que, al final de la cita, es posa entre parèntesi l'any d'edició del llibre i la pàgina, sense el nom de l'autor; tot i que també s'admet l'opció de posar-lo:

Autors com Žižek (2007) s'han mostrat molt crítics contra la proliferació d'aquestes polítiques identitàries postmodernes amb les que es busca afirmar la identitat particular sense qüestionar el lloc que cadascú ocupa en l'estructura social. Així, aquest autor afirma que:

(...) Este continuo florecer de grupos y subgrupos con sus identidades híbridadas, fluidas, mutables, reivindicando cada uno su estilo de vida / su propia cultura, esta incesante diversificación, sólo es posible y pensable en el marco de la globalización capitalista y, precisamente así, es como la globalización capitalista incide sobre nuestro sentimiento de pertenencia étnica o comunitaria: el único vínculo que une a todos esos grupos es el vínculo del capital, siempre dispuesto a satisfacer las demandas específicas de cada grupo o subgrupo (turismo gay, música hispana...) (2007: 47-49).

La lluita per les diferències culturals vé a substituir, doncs, la lluita de classes, al convertir-se en l'única bàmbula d'escapament de l'energia crítica, però es tracta d'una lluita que deix intacta la homogeneïtat de base del sistema capitalista.

- Normalment s'ha d'evitar col·locar aquestes referències en notes a peu de pàgina. Les **notes a peu de pàgina** cal reservar-les per ampliar, exemplificar i comentar aspectes considerats importants en relació amb el cos del text. S'exclouen les marques a referències bibliogràfiques apuntades en el cos del text.

11. Bibliografia

Áprile, O. C. (2002). *El Trabajo Final de Grado. Un compendio en primera aproximación*. Buenos Aires: Universidad de Palermo.

Bataller, A. (2010). *La gestió de projectes*. Barcelona: Editorial UOC.

Cassany, D. (2002). *La cuina de l'escriptura*. Barcelona: Empúries.

Cassany, D. (2007). *Esmolar l'eina. Guia de redacció per a professionals*. Barcelona: Empúries.

Celigueta, G. y Solé Blanch, J. (2013). *Etnografía para educadores*. Barcelona: Editorial UOC.

Contreras, J.; Pérez de Lara, N. (2010). *Investigar la experiencia educativa*. Barcelona: Morata.

Cunha, Iria Da. (2016). *El trabajo de fin de grado y de máster: redacción, defensa y publicación*. Barcelona : UOC.

Fàbregues, S., Meneses, J., Rodríguez-Gomez, David y Paré, Marie-Hélène. (2016). *Técnicas de investigación social y educativa*. Barcelona: Editorial UOC.

Feixa, C. (2018). *La imaginación autobiográfica. Las historias de vida como herramienta de investigación*. Barcelona: Gedisa.

González, J.Ma; León, A; Peñalba, M. (2014). *Cómo escribir un Trabajo de fin de grado. Algunas experiències y consejos prácticos*. Madrid: Síntesis.

Moriña, A. (2017). *Investigar con historias de vida. Metodología biográficonarrativa*. Madrid: Narcea.

Nubiola, J. (2006). *El taller de filosofía. Una introducción a la escritura filosófica*. Pamplona: EUNSA.

Sancho, J. (2016). *Com escriure i presentar el millor treball acadèmic. Guia pràctica per a estudiants i professors*. Vic: EUMO Editorial (2ª Edició).